

Den 2 mars 2015 arrangerade verksamheten Personligt ombud erfarenhetskonferensen ”Förvaltningslagen – teori och praktik”. Förvaltningslagen styr det dagliga arbetet för offentliga tjänstemän inom stat, landsting och kommun.

Upprinnelsen till årets erfarenhetskonferens var att förvaltningslagen är på väg att skrivas om på en rad punkter. Förändringarna kommer att påverka arbetet för det stora antalet människor som arbetar inom Sveriges offentliga förvaltning. I vårt land finns en miljon kommunalanställda och tvåhundra tusen statsanställda.

Bland de anmälda åhörarna fanns representanter för riksdagen och överförmyndarförvaltningen, Arbetsförmedlingen, psykiatrin, brukarorganisationer, Försäkringskassan, socialtjänsten och primärvården.

Utbildningen hölls av Jan Turvall. Han är lektor vid Göteborgs Universitet, och har under fyra decennier utbildat offentliga tjänstemän inom stat, landsting och kommun.

Jan Turvall inledde med en allmän genomgång av våra fyra grundlagar, det övergripande fundament som tydliggör hur vårt land ska fungera. De två grundlagar som han sedan fokuserade på var regeringsformen och tryckfrihetsförordningen. Speciellt talade han om tryckfrihetsförordningen, där vi finner huvudreglerna för den svenska offentlighetsprincipen.

Turvall nämnde också justitieombudsmannen, den tredje möjligheten för Sveriges medborgare att granska myndigheters arbete och att överklaga beslut. JO bistår oss när vi inte själva klarar av att överblicka regelsystemen. Denna funktion är unik i världen och finns bara i Sverige.

-Det är viktigt att så många som möjligt känner till våra medborgerliga rättigheter, sade Turvall. Vi kan tydligt se att det i första hand är de välutbildade i vårt samhälle som utnyttjar möjligheterna. Men det är vår skyldighet att informera människor om deras rättigheter och påvisa våra skyldigheter. Det är speciellt angeläget när det gäller nya människor i Sverige. Att lära sig det svenska språket är en självklar väg för att bli delaktig i det svenska samhället. Men Turvall betonade också vikten av att lära sig det svenska regelsystemet. Nya i Sverige kommer ju från regelsystem som ser oändligt annorlunda ut än vårt eget, sade han

Förvaltningslagen

– Många av er ska i ert dagliga arbete följa socialtjänstlagen, patientlagen, LSS eller sjukvårdslagen. Men för att vi ska kunna tillämpa principerna så fick vi 1972 vår första förvaltningslag, sade Turvall. Den innehöll 19 paragrafer, som ett hjälpmedel för tjänstemän och allmänhet.

Förvaltningslagen slår ihop regelverken för statliga och kommunala verksamheter. Det framgår i paragrafen Myndigheternas serviceskyldighet. Människor ska inte behöva fundera på om man har kontakt med en statlig eller kommunal myndighet. Det ska kunna ställas samma krav på service, oavsett vilken myndighet man vänder sig till. Det slås också fast att myndigheterna ska använda ett lättbegripligt språk. Rätten till tolk och ombud är en annan viktig regel som skrevs in 1987, då förvaltningslagen senast skrevs

om. Det finns också regler som ska säkerställa att människor förstår de beslut som fattats av våra myndigheter.

- Om man ska kunna ifrågasätta, så måste man förstå på vilken grund besluten vilar, sade Turvall. Det finns också regler som säger att människor ska bli tydligt informerade när myndigheter fattar beslut.

Förslag till förbättringar

Förvaltningslagen från 1987 behöver moderniseras, och är nu under omprövning. Arbetet har nått så långt att ett förslag till en ny lag har framlagts. Denna ska innehålla 47 paragrafer. I huvudsak säger man att det inte är något fel på de gamla paragraferna men de är ofullständiga och behöver förtydligas. Jan Turvall tror att den nya förvaltningslagen förmodligen kommer att gälla från och med 2017.

Förbättringarna av förvaltningslagen handlar inte minst om en fördjupning av kontakten mellan allmänheten och våra myndigheter. Ett tillägg är att medborgares mail till myndigheter ska bekräftas. Detsamma ska gälla om kommunikationen sker på andra sätt. Redan nu har flera myndigheter börjat arbeta i denna anda. Ett exempel är det bekräftande svarsmail man får av Skatteverket om man deklarerat via nätet.

I förslaget står vidare att servicen ska förbättras, men utan extra kostnader för samhället. Jan Turvall tycker att det förefaller helt rimligt, eftersom den nya tekniken kan få oss att bli effektivare. Han påpekade att man till exempel inom vissa delar av sjukvården redan har förbättrat kommunikationen utan extra kostnader. Vi har alla upplevt sega telefonköer, men nu ges istället ett automatiskt besked om att vården ringer upp på en given tid. Ett nytt system som faktiskt fungerar utmärkt, konstaterade Turvall.

Språket är en annan viktig fråga som det fokuseras på i förslaget till en ny förvaltningslag. Många människor förstår inte hur deras ärende kopplas till en viss paragraf. Men i framtiden ska myndigheters dokument bli betydligt tydligare, medborgarna ska utan problem kunna begripa innebörden i texten. Samtidigt måste det som skrivs vara korrekt. Ett annat tillägg i förvaltningslagen rör människor som inte kan svenska. De ska framöver inte bara erbjudas tolk, utan också få hjälp med översättning av dokument. Jan Turvall berättade att även synskadade kommer att få ett förbättrat stöd enligt det nya förslaget. Det tydliggörs också skarpare att frågor från allmänheten ska besvaras så fort som möjligt. Nytt är också att varje enskild individ ska kunna framställa en fråga på det sätt som han eller hon finner lämpligast.